

трансформація економічної функції освіти потребує такої державної стратегії, яка б враховувала всі реалії та виклики сьогодення.

Використані джерела:

1. *Кремень В. Г., Ніколаєнко С. М., Степко М. Ф.* Вища освіта в Україні. – К.: Знання, 2005. – 375 с.
2. Підсумки діяльності вищої освіти України у 2008 році: Інформаційно-аналітичні матеріали до засідання підсумкової колегії Міністерства освіти і науки “Мета реформ у вищій школі – якість і доступність освіти”. – К., 2009.
3. *Ніколаєнко С. М.* Вища освіта – джерело соціально-економічного і культурного розвитку суспільства. – К.: Освіта України, 2005. – 319 с.
4. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес: Матеріали до першої лекції / Уклад. М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, К.М. Левківський, Ю.В.Сухарніков; відп. ред. М.Ф. Степко. – К., 2004. – 24 с.
5. <http://www.mon.gov.ua/education/higher/main>

Музичук І. В.
Кам'янець-Подільський національний університет

ВПЛИВ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ НА ЕКОНОМІЧНУ ЕФЕКТИВНІСТЬ ЇХ ФУНКЦІОНУВАННЯ

У статті досліджена проблема впливу соціалізації економічної системи на результати економічної діяльності і на рівень загального добробуту. Вивчається ефективність недостатньої і надмірної соціалізації в короткостроковому і довгостроковому періодах.

Найважливішою ознакою вітчизняної економіки є її трансформаційний характер, пов'язаний з якісними перетвореннями основоположних засад суспільного життя. Україна, перебуваючи у перехідному стані системної трансформації, повинна визначитися із спрямованістю, основними стратегічними цілями цієї трансформації, які б узгоджувались із загальними тенденціями розвитку світової економіки та суспільства.

Особливістю сучасних загальноосвітніх тенденцій є те, що трансформація, як правило, відбувається на основі нової парадигми: економічне зростання, яке не супроводжується покращенням становища більшості населення, тепер не визнається розвитком. За цих умов відбувається оновлення моделі економічного зростання: визнається те, що ігнорування одного з компонентів (економічного чи соціального) приводить не тільки до погіршення умов функціонування іншого, але й до негативних системних змін. Одночасне розв'язання суто економічних та соціальних цілей функціонування економіки можливе за умови розбудови соціально орієнтованої економіки.

Широке відображення проблема соціальної орієнтації економіки знайшла в працях відомих українських вчених В. Базилевича [1], В. Гейця [6], В. Єременко [3], С. Мочерного [5], Н. Титаренко [9], В. П. Удовиченка [10] та інших. Сучасним проблемам функціонування соціально орієнтованої ринкової економіки присвячені публікації німецьких економістів Т. Гесса, Ш. Граділа, Р. Кенінга, Р. Клапхана, Х. Ламберта, К. Херрманн-Піллата та інших.

Незважаючи на значну кількість досліджень в даному напрямку, суперечливим та мало дослідженим залишається питання впливу соціалізації економічних систем на економічну ефективність їх функціонування.

З огляду на це в статті робиться спроба дослідити вплив соціальної переорієнтації економіки на економічні результати економічної діяльності та на стан загального добробуту людини.

Забезпечення соціальної орієнтації економіки передбачає використання певної частини чистого грошового доходу на потреби соціально-матеріального і соціально-духовного розвитку людини, колективів і суспільства в цілому. Розглядаючи вилучені для соціалізації кошти в суто економічному (виробничому) аспекті, можна відносити їх до втрат виробництва (це недоотриманий продукт, послуга чи вигода, яка формується внаслідок виникнення соціальних витоків із загальної величини економічних витрат). У розвинених країнах витрати на соціальні програми становлять приблизно третину ВВП, за останні роки цей показник збільшився майже у три рази. Проте, такий рівень соціальних витрат є не завжди прийнятним для розвинутої і стійкої економіки. Він обважнює її в умовах ринкових трансформацій і потребує ефективного регулювання. Дослідження економічних відносин у сфері соціальних процесів припускає управління витратами на соціальний розвиток і визначення макроекономічних пропорцій між економічним зростанням і соціальними втратами суспільства.

Постає питання: чи можна передбачити момент, коли втрати від соціалізації будуть меншими від сформованого соціалізаційного ефекту (останній перевищує перші на певну величину, внаслідок чого загальний рівень економічної ефективності зростає, а система позитивно реагує на посилення інтенсивності розвитку соціалізаційних процесів).

Схему оптимального використання ресурсів з урахуванням визначених державою пріоритетів знаходимо у працях Міуської В. В. [4] та Гончарук Л. Я. [2].

Використаємо запропонований ними механізм для побудови математичної моделі пошуку оптимального варіанту розподілу ресурсів у соціальній та виробничій сферах. Одержаний розв'язок використаємо для визначення умов позитивного, нейтрального і негативного впливу соціалізації на загальноекономічний розвиток та на стан загального добробуту.

Припустимо, що в державі два напрямки інвестування: вкладення в соціальну сферу та капіталовкладення для забезпечення найбільшої економічної віддачі (безпосередньо у виробництво). Позначимо загальний обсяг доступних ресурсів через R , а обсяг ресурсів, які вкладаються у дані сфери – R_1 та R_2 . Тоді $R = R_1 + R_2$.

В загальному вигляді функціональна схема може бути представлена наступним чином: нехай x_i – обсяг ресурсів, залучених у відповідну сферу.

Розглянемо випадок, коли рівнозначними (однаково важливими) є обидва напрямки розвитку держави (соціальний та економічний).

Ефективність від перетворень в сферах в залежності від вкладених ресурсів позначимо функцією $f_i(x_i)$, яка отримується або експериментальним шляхом або експертною оцінкою.

Ефективність перетворень на кожному рівні умовно позначимо функцією Z_i , а загальну ефективність – Z . Тоді $Z = Z_1 + Z_2$.

З огляду на це математична модель може бути представлена у вигляді задачі

математичного програмування.

Розглянемо кожен рівень як незалежну складову. Тоді цільова функція:

$$Z_i = f_i(x_i) \rightarrow \max (1).$$

$$\text{Обмеження } x_i \geq 0 (2), x_i \leq R_i (3).$$

Вирази (1), (2), (3) характеризують перетворення на окремих рівнях. У відповідності з загальною метою перетворень формуємо повну модель.

Цільова функція:

$$Z = Z_1 + Z_2 \rightarrow \max,$$

$$Z = f_1(x_1) + f_2(x_2) \rightarrow \max.$$

$$\text{Обмеження: } x_i \geq 0, x_1 + x_2 \leq R, x_1 \leq R_1, x_2 \leq R_2.$$

В описаній моделі ми припускаємо, що обидва рівні мають однаковий пріоритет, тобто державі однаково важливо отримати економічний розвиток та підтримати високий стан соціального забезпечення.

Рівень підпорядкування визначаємо на етапі безпосереднього розподілу ресурсів:

$$R_1 = \gamma_1 R - \text{одна сфера, а на іншу залишається } R_2 = R - R_1 \text{ ресурсів.}$$

$$R_2 = \gamma_2 (R - R_1) = \gamma_2 (R - \gamma_1 R) = \gamma_2 (1 - \gamma_1) R.$$

Модель управління структурними перетвореннями з орієнтацією на взаємопов'язаність двох сфер має вигляд задачі математичного програмування:

$$Z = f_1(x_1) + f_2(x_2) \rightarrow \max.$$

$$x_i \geq 0, x_1 + x_2 \leq R, x_1 \leq R_1, x_2 \leq R_2.$$

$$R_1 = \gamma_1 R, R_2 = \gamma_2 (R - R_1) = \gamma_2 (R - \gamma_1 R) = \gamma_2 (1 - \gamma_1) R, 0 \leq \gamma_i \leq 1.$$

Проблема полягає в тому, що дана задача є задачею нелінійного математичного програмування, оскільки функції ефективності є нелінійними.

Розглянемо більш детально функцію ефективності та проаналізуємо можливість її лінеаризації.

В загальному вигляді функція ефективності в залежності від вкладених ресурсів є кривою нагупного виду (рис. 1):

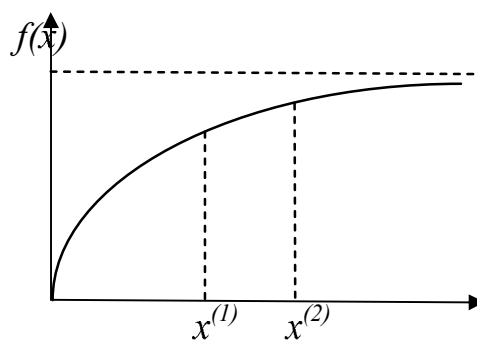

Рис. 1. Ефективність капіталовкладень

Це пояснюється дією закону спадної продуктивності факторів виробництва. Тобто, до певного моменту додаткові вкладення ресурсів призводять до зростання ефективності. Однак, починаючи з певного моменту ефективність майже не зростає, навіть якщо ресурси збільшуються. Отже, $f(x)$ – нелінійна функція, що має границю

насичення. Виділимо проміжок (x_1, x_2) , який буде близький до лінійного. Саме на ньому будемо визначати зростання ефективності.

Змоделюємо функцію $f(x)$ з огляду на те, що на даному проміжку вона є лінійною:

$$f_1(x) = kx_1, \quad x^{(1)} \leq x_1 \leq x^{(2)},$$

$$f_2(x) = kx_2, \quad x^{(1)} \leq x_2 \leq x^{(2)}.$$

Таким чином, отримуємо задачу лінійного програмування.

$$Z = k_1(x_1) + k_2(x_2) \rightarrow \max.$$

$$x_i \geq 0, \quad x_1 + x_2 \leq R, \quad x_1 \leq R_1, \quad x_2 \leq R_2, \quad R_1 = \gamma_1 R,$$

$$R_2 = \gamma_2 (R - R_1) = \gamma_2 (R - \gamma_1 R) = \gamma_2 (1 - \gamma_1) R, \quad 0 \leq \gamma_i \leq 1.$$

$$x^{(1)} \leq x_1 \leq x^{(2)}, \quad x^{(1)} \leq x_2 \leq x^{(2)}.$$

Таким чином, ми отримуємо модель у вигляді задачі лінійного програмування. Розв'язок даної задачі в кожному конкретному вигляді є оптимальним вкладенням ресурсів у відповідні сфери при якому загальна ефективність досягає максимуму. Визначивши параметри $f(x)$, R , можна знайти точні розв'язки даної задачі, використовуючи симплекс-метод.

Результати дослідження показали, що при виконанні певних умов в державі є можливість забезпечити стійкий економічний розвиток та підтримати високий стан соціального забезпечення. Довівши, що існує тісний взаємозв'язок між соціальним розвитком і економічним зростанням, проведемо більш детальне дослідження умов досягнення максимуму функції загальної ефективності та більш чітко визначимо пропорції розподілу необхідних капіталовкладень у визначені сфери.

При постановці задачі ми наголошували на тому, що державі однаково важливо отримати стійкий економічний розвиток та підтримати високий рівень соціального забезпечення. Тобто дві сфери мали однаковий рівень пріоритетів. Навіть за таких припущень одержаний розв'язок поставленої задачі свідчить про те, що загальна ефективність для окремих часових періодів досягає максимуму при різних значеннях x_1, x_2 .

Для визначення першочерговості капіталовкладень в кожен сферу в певний часовий період, розглянемо для кожної сфери окремі залежності між обсягом вкладених коштів x_1 та одержаним економічним ефектом, а також залежність між затраченими ресурсами x_2 та сформованим внаслідок фінансування соціалізаційним ефектом.

Побудовані таким чином залежності передбачають досягнення межі насичення. Ефективність в окремо взятій сфері досягає максимуму на паралельному до горизонтальної осі відрізка (рис. 2):

Для визначення моменту граничного насичення введемо показник чуттєвості (або еластичності):

$\varepsilon_2 = \Delta \text{ВВП}(\%) / \Delta x_2(\%), \quad \varepsilon_1 = \Delta \text{ІЛР}(\%) / \Delta x_1(\%)$. При цьому необхідно зазначити, що серед науковців існують дискусії щодо показників, які зможуть забезпечити об'єктивну і адекватну характеристику досягнень економічного та соціального напрямів. Пропонується вводити інтегровані показники, які одночасно узагальнюють близько 50 показників соціального та 60 економічного напрямку. Не ставлячи за мету вивести в даному дослідженні інтегрований показник, було використано загальноприйняті показники зміни ВВП та індексу людського розвитку, як такі, що можуть забезпечити певну інформативність щодо економічних та соціальних змін у суспільстві.

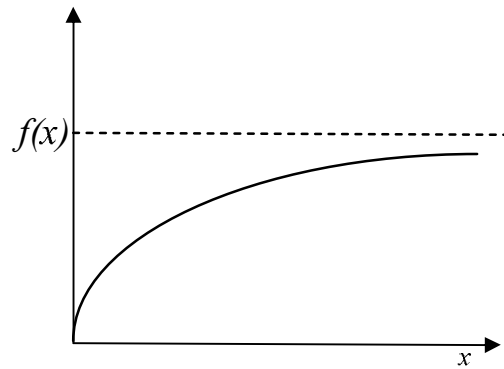

Рис. 2. Ефективність капіталовкладень в окремій сфері

Тобто, введені показники еластичності мають показати:

ε_1 – на скільки відсотків зросте валовий внутрішній продукт в країні при залученні в економіку додатково 1% грошових ресурсів.

ε_2 – на скільки відсотків покращиться людський добробут при капіталовкладеннях у соціальну сферу додатково 1% грошових ресурсів.

При виконанні умови $\varepsilon_2 > 1$, $\Delta \text{ВВП}(\%) > \Delta x_2(\%)$, тобто додаткові капіталовкладення призводять до швидкого економічного розвитку. В цьому випадку слід інтенсивніше використовувати ресурси для забезпечення економічного зростання. При $0 < \varepsilon_2 < 1$ спостерігається сповільнене економічне зростання. При виконанні умови $\varepsilon_2 < 0$ пріоритетною має бути інша сфера (соціальна).

Відповідно при $\varepsilon_1 > 1$: $\Delta \text{ІПР}(\%) > \Delta x_1(\%)$. Тобто, навіть незначні вкладення у соціальну сферу дають можливість збільшити суттєво загальний добробут. В цьому випадку витрати від соціалізації будуть значно меншими від сформованого соціалізаційного ефекту, тому саме цей напрямок фінансування необхідно визнати пріоритетним. При $1 > \varepsilon_2 > 0$ інтенсивна соціалізація не є настільки ефективною, хоч і має позитивні наслідки. Одержаний коефіцієнт $\varepsilon_1 < 0$, свідчить про те, що рівень соціальних витрат x_2 обважнює економіку.

Так як насиченість в окремих сферах досягає максимуму на паралельному до горизонтальної осі відрізьку (рис. 2.), це означає, що на даному відрізьку має виконуватись умова: $\varepsilon_2 = 0$. При виконанні даної умови, можемо говорити про повну забезпеченість відповідного напрямку необхідними коштами.

Розглянувши окремо показники ε_1 , ε_2 отримуємо можливість визначити в країні рівень пріоритетності обох напрямків. Якщо позначити через L_i рівень пріоритетності певної сфери, то отримуємо нову задачу лінійного програмування, яку теж можна розв'язати симплекс-методом:

$$Z = L_1 k_1(x_1) + L_2 k_2(x_2) \rightarrow \max.$$

$$x_i \geq 0, x_1 + x_2 \leq R, x_1 \leq R_1, x_2 \leq R_2.$$

$$R_1 = \gamma_1 R, R_2 = \gamma_2 (R - R_1) = \gamma_2 (R - \gamma_1 R) = \gamma_2 (1 - \gamma_1) R, 0 \leq \gamma_i \leq 1.$$

$$x^{(1)} \leq x_1 \leq x^{(2)}, x^{(1)} \leq x_2 \leq x^{(2)}.$$

Одержані значення x_1 , x_2 визначені для конкретного часового періоду. Результат буде змінюватись при зміні показників ε_1 , ε_2 . З огляду на це, на практиці забезпечення ефективної переорієнтації економічної системи має носити поетапний характер

(з урахуванням моментів повної насиченості) і пріоритет кожного напрямку має визначатись окремо для кожного етапу.

Знаючи точку повної насиченості в окремих сферах, побудувавши відповідні цикли, можемо оптимізувати дії держави в миттєвому або короткостроковому періодах. Однак відкритим залишається питання забезпечення довгострокової моделі соціально-економічного розвитку. Обравши орієнтиром програму економічного розвитку з посиленням уваги до соціальних питань, є необхідність визначення рівня збалансованості розвитку за напрямками в довготривалій перспективі. Для цього скористаємось формулою:

$E_{розвитку} = \Delta I_c(\%) / \Delta I_e(\%)$, де ΔI_c , ΔI_e – приріст значень показників відповідного соціального й економічного напрямків розвитку. Якщо $E_p > 1$, то в розвитку домінує соціальна компонента, у разі $E_p < 1$ – перевага надається економічному напрямку розвитку. Про досягнення довгострокового балансу між економічною і соціальними компонентами розвитку свідчить значення $E_p = 1$.

Наведемо характеристику існуючих моделей соціально-економічного розвитку з огляду збалансованості зазначених компонентів.

Практика господарювання виділяє принаймні два рівні функціонуючих розвинутих ринкових систем, які володіють необхідним потенціалом для забезпечення соціального розвитку. На першому рівні виділяються розвинуті ринкові економіки, що забезпечують високі соціальні стандарти для більшості населення, соціально-класову стабільність за рахунок значних витрат держави. Прикладом таких держав може бути США, в деякій мірі Канада, Австралія. Матеріальною основою даної моделі слугує значний економічний потенціал. Так, в 2003–2004 фінансових роках федеральні державні витрати США були заплановані в розмірі 2,23 трлн дол. (більше 7 тис. дол. на душу населення); обсяг ВВП в 2003 році становив близько 10,5 трлн. дол. [11]. Такий потенціал став основою фінансування державою масштабних соціальних програм. Однак аналіз показників соціальної нерівності свідчить про значну соціальну диференціацію населення країни (коефіцієнт Джині вже починаючи з кінця 90-х складав 0,408, а децильні коефіцієнти – 16,6). В таких умовах соціальна політика має вторинний, вимушений характер, згодом перетворюється на утриманство. В моделі спостерігається очевидне розбалансування компонент соціалізації та капіталізації. У короткостроковому періоді за умови незначних масштабів соціалізації її вплив на економічну ефективність може бути позитивним, однак в довготривалому періоді при подальшому нарощенні масштабів державної соціалізації розбалансування зазначених напрямків посилюється, в результаті отримуємо слабкопозитивний або слабконегативний, а в гіпердовготривалому періоді – негативний вплив на економічну ефективність.

Другий рівень системи функціонуючих ринкових економік – це сучасні соціальні ринкові економіки. Сучасна економічна теорія і практика господарювання виділяє кілька варіантів моделей соціально-ринкового господарства, які можна класифікувати за такими критеріями, як місце соціальної політики серед національних пріоритетів (тобто альтернатива між соціальним добробутом і економічним зростанням); розподілення соціальних функцій між державою, суспільством і підприємницьким сектором; роль держави (обсяги перерозподілу ВВП, частка зайнятих у державному секторі). Враховуючи дані критерії виділяють скандинавську, середземноморську,

континентальну (модель Бісмарка) та модель Беверіджа [6, с. 385].

Скандинавська модель, що існує у Швеції, Норвегії, Фінляндії, ґрунтується на засадах соціального забезпечення усіх верств населення. Всі працюючі мають право на пільги залежно від заробітку. Держава прагне забезпечити повну зайнятість і бере на себе відповідальність за це. В даних країнах спостерігається дуже високий рівень перерозподілу ВВП через бюджетну систему (50-60%); високий рівень оподаткування; надання послуг соціального характеру переважно через державний сектор економіки. Фінансування соціальних видатків здійснюється за рахунок загальних податкових доходів бюджету. Соціальну політику в даних країнах можна розглядати як мету економічної діяльності держави [6, с. 385].

Модель Беверіджа, поширена у Великій Британії та в Ірландії, передбачає право кожного працівника на страхову виплату або соціальну допомогу в критичних випадках (хвороба, пенсійний вік, пологи, смерть тощо). Головна сфера відповідальності держави – це захист мінімальних доходів. Держава відіграє провідну роль у фінансуванні соціальних видатків, але у наданні соціальних послуг також висока частка приватних і громадських організацій; рівень оподаткування високий, хоча і дещо нижчий порівняно з країнами скандинавської моделі, через бюджетну систему перерозподіляється від 40 до 50% ВВП. Політика держави щодо ринку праці має переважно пасивний характер.

Для середземноморської моделі характерне більш активне залучення громадських інституцій до вирішення соціальних функцій, важливу роль відіграє також сім'я. Через бюджетні системи перерозподіляється від 40% ВВП – у Іспанії до 60% – у Греції та Італії за відносно рівномірних і доволі низьких значень рівня оподаткування (в межах 38-42%). Соціальна політика в цих країнах має переважно пасивний характер і орієнтована на компенсацію зниження доходів окремих категорій громадян.

Незважаючи на те, що в описаних моделях спостерігається деяке розбалансування між економічними і соціальними компонентами розвитку (в окремі моменти часу економіка соціалізується більшою мірою, ніж капіталізується), забезпечення високого рівня та якості життя при постійній орієнтації держави на досягнення соціальної справедливості, захищеності, наближують їх в довготривалому періоді до стану оптимуму $E_p=I$.

Найбільш повно рівновага досягається в моделі Бісмарка (континентальній, німецькій), основний принцип якої – дати можливість членам суспільства заробити кошти, необхідні для забезпечення гідного життя. Держави, побудовані на цій моделі (Німеччина, Франція, Австрія), своєю головною метою вважають захист доходів населення; при цьому відповідальність за працевлаштування покладається на працівника. У цих країнах через бюджетну систему перерозподіляється приблизно 50% ВВП; уряд намагається підтримувати повну або високу зайнятість; значна частка витрат соціального призначення фінансується за рахунок страхових внесків, при цьому основне навантаження щодо формування страхових фондів фактично покладається на роботодавців, а схеми страхування співвіднесені із зайнятістю.

Висновки. Таким чином, можемо зробити висновок: в короткостроковому періоді процеси економізації та соціалізації мають і змінюються з певною періодичністю. Введені показники чуттєвості (або еластичності) дають можливість визначити характер даних коливань та межу ефективності соціалізації та економізації. На основі одержаних результатів отримуємо можливість оптимізувати дії держави в миттєвому або

короткостроковому періодах. Найбільш повне досягнення довгострокового балансу між економічною і соціальними компонентами забезпечується в умовах реалізації моделі соціально орієнтованої економіки. Враховуючи частку та механізм перерозподілу певної частини чистого грошового доходу на потреби соціально-матеріального і соціально-духовного розвитку людини, колективів і суспільства в цілому, найбільш збалансованою можна вважати модель Бісмарка.

Результати дослідження передбачається використати для знаходження оптимальної моделі соціально-економічного розвитку країни, подальшого аналізу умов досягнення державою стрімкого економічного зростання на фоні високого рівня загального добробуту.

Використана література:

1. Економічна теорія: Політекономія: Підручник // За ред. В. Д. Базилевича. – 6-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2007. – 719 с.
2. Ефективність соціальної політики в умовах ринкових перетворень: проблеми соціалізації економічного розвитку: Автореферат дис. канд.екон. наук: 08.09.01 / Л. Я. Гончарук; Ін-т регіональних досліджень НАН України. – Л., 2001. – 16 с.
3. Єременко А. В. Про науку і курс “соціальної економіки” // Економіка України. – 1996. – № 5. – С. 52-65.
4. Міуська В. В. Соціальне ринкове господарство і можливості формування в Україні. – Д., 2001. – 213 с.
5. Мочерний С. В., Устинко О. А. Основи економічної теорії: Навчальний посібник. Тернопіль, “Астон”, 2001. – 507 с.
6. Перехідна економіка: Підручник / В. М. Геєць, Є. Г. Панченко, Е. М. Лібанова та ін.; За ред. В. М. Гейця. – Вища шк., 2003. – 591 с.
7. Скуратівський В. А., Палій О. М. Основи соціальної політики. – К.: МАУП, 2002. – 200 с.
8. Соціальна ринкова економіка: основні орієнтири для України / Під редакцією проф. Р. Клапгама. – Представництво Фонду ім. Конрада Аденауера, 2006. – 64 с.
9. Татаренко Н. Стратегія розвитку українського суспільства у контексті світових тенденцій // Розбудова держави. – 1999. – № 7-12. – С. 56-64.
10. Удовиченко В. П. Пошук оптимальної моделі соціально-економічного розвитку України // Регіональна економіка. – 1999. – № 1 (11). – С. 35-42.
11. www.imf.org

А н н о т а ц и я

В статтє исследована проблема влияния социализации экономической системы на результаты экономической деятельности и на уровень общего благосостояния. Изучается эффективность недостаточной и избыточной социализации в краткосрочном и долгосрочном периодах.

A n n o t a t i o n

In the article the problem of influencing of socialization of the economic system is investigational on the results of economic activity and on the level of commonwealth. Efficiency of insufficient and surplus socialization is studied in short-term and long-term periods.

Підпригоро Л. А.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ОБ'ЄКТИВНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті визначені і проаналізовані такі основні чинники розвитку державної власності в економіці України як новітні тенденції в розвитку продуктивних сил і соціальна орієнтація ринкової моделі економіки. Автор звертає увагу на важливість їх вивчення і використання при розробці стратегії соціально-економічного розвитку України.

У вітчизняній економічній науці та господарській практиці тривалий час точиться дискусія стосовно перспектив розвитку державної власності в економіці України. Одні вчені та господарники намагаються довести, що державна власність є несумісною з ринковими принципами господарювання, тоді як інші наполягають – державна власність є важливим атрибутом сучасної економіки і без її участі неможливий економічний прогрес.

Зрозуміло, розвиток державної власності в економіці України відбувається в руслі розвитку відносин власності в цілому. Останній, як відомо, зумовлюється розвитком технологічного способу виробництва, властивих йому законів і суперечностей. Ігнорування цього важливого положення економічної науки, як свідчить історія окремих країн, призводило до деформації відносин власності, гальмування економічного прогресу та, в кінцевому підсумку, до революційних змін у цих відносинах.

У різний час у своїх дослідженнях проблемі розвитку державної власності приділяли увагу такі зарубіжні та вітчизняні економісти як, А. Алчіан, А. Берлі, Г. Демсец, Ф. Енгельс, К. Маркс, Дж. Робінсон, Дж. Стігліц, О. Уільямсон, Л. Абалкін, К. Астапов, М. Білик, О. Бірюков, В. Геєць, О. Гош, П. Єщенко, І. Жадан, Б. Кваснюк, І. Лазня, І. Лукінов, А. Мар'яненко, А. Покритан, В. Радченко, В. Рибалкін, Є. Ставровський, В. Хара та інші. Однак вони, переважно, акцентували увагу на еволюції ролі державної власності в ринковій економіці розвинутих країн та в перехідній економіці України. Ми думаємо, що важливо також зупинитися на визначенні соціально-економічних факторів розвитку державної власності у вітчизняній економіці.

Мета статті – показати, що державна власність у взаємодії з іншими формами власності є необхідним елементом економіки України, і перспективи її розвитку визначаються існуючими об'єктивними соціально-економічними факторами.

Взагалі, розвиток розуміється як процес переходу з одного стану в інший, більш досконалий, перехід від старого якісного стану до нового якісного стану, від простого до складного, від нижчого до вищого. Звідси, еволюцію капіталістичної власності трактують як процес кількісно-якісних перетворень при переході від менш розвинутих форм капіталістичної власності до більш розвинутих та їх діалектичного заперечення, зумовлений розвитком технологічного способу виробництва, властивих йому законів і суперечностей [3, С. 370]. Технологічний спосіб виробництва являє собою єдність і взаємозалежність двох сторін – продуктивних сил і виробничих відносин. Зважаючи на